

5. Рана детекција на заболувања кај новороденчињата, доенчињата и малите деца.

6. Воспоставување на Центар за репродуктивно здравје.

V. Очекувани резултати

Со целосно реализирање на активностите предвидени со оваа програма се очекува постигнување на следните резултати:

1. Намалување на висината на стапките на перинаталната смртност (под 12/1000), на доенчињата (под 7/1000) и на малите деца (под 8/1000) и ублажување на регионалните разлики како и разликите кај поедини социјално вулнерабилни групи;

2. Целосен опфат на бремените жени со квалитетна антенатална заштита и целосен опфат на бремените жени со породувања со стручна помош со цел намалување на матерналната смртност;

3. Континуиран пристап на здравствените работници до современи знаења за унапредување на здравствените услуги во согласност со меѓународни стандарди за квалитетна превентивна здравствена заштита;

4. Покачување на стапката на доење преку зголемување на информираност на населението за важноста на доењето;

5. Зајакната интерсекторска соработка на сите нивоа.

VI. Потребни финансиски средства за реализација на програмата

Табела 2. Потребни финансиски средства за реализација на Програмата

Активности	Извршител	Количина	Цена	Вкупно
1. Тиреоиден скрининг на сите новородени деца	Универзитетска клиника за детски болести	25 000	120,00	3.000.000,00
2. Неонатален скрининг за слух кај новороденчиња (едукација за неонатолози и акушерки од сите породилишта)	Универзитетска клиника за уво нос и грло во соработка со Национален координатор за неонатален скрининг за слух	4	50.000,00	200.000,00
3. Детектирање на метаболни болести како селективен скрининг по индикација	Универзитетска клиника за детски болести			2.300.000,00
4. Мајчина книшка – печатење и дистрибуција	Универзитетска клиника за гинекологија и акушерство	25 000	28,00	700.000,00
5. Брошури за бремените жени – печатење и дистрибуција	Универзитетска клиника за гинекологија и акушерство	1		2.000.000,00
6. Едукација на гинеколози од сите нивоа на здравствена заштита во насока за безбедна бременост, породување, како и адекватна постнатална грижа со цел намалување на смртност на доенчињата и родилки	Универзитетска клиника за гинекологија и акушерство во соработка со стручни здруженија			800.000,00
7. Теренски посети за стручно-методолошки на превентивна служба за предучилишна деца во Јавните здравствени домови во Република Македонија	Завод за здравствена заштита на мајки и деца	34	5.000,00	170.000,00
8. Регионални работилници за здравствени работници - превентивните тимови за унапредување на здравјето на децата (теми поврзани со злоупотреба на деца инклузивни практики при работа со деца со пречки во развојот)	Завод за здравствена заштита на мајки и деца	6	30.000,00	180.000,00
9. Регионални работилници за патронажната служба (најчести ризици во неонаталниот период, доење, здравјето на жените во репродуктивен период)	Завод за здравствена заштита на мајки и деца	6	30.000,00	180.000,00

10. Едукација на семејства во рурални средини и ромски заедници за унапредување на здравјето и развојот кај децата, вакцинации, безбедно мајчинство	Завод за здравствена заштита на мајки и деца	6	5.000,00	30.000,00
11. Регионални работилници здравствени работници инклузивни практики при работа со деца со пречки развојот и препознавање на злоупотреба на деца подготовка на програма континуирана едукација патронажните сестри, тимови во развојни советувалишта и превентивните тимови за препознавање на злоупотреба и занемарување	Завод за здравствена заштита на мајки и деца	6	5.000,00	30.000,00
12. Промоција на Недела на имунизација	Завод за здравствена заштита на мајки и деца	1		350.000,00
13. Промоција на Светската недела на доењето	Завод за здравствена заштита на мајки и деца	1		60.000,00
Вкупно:				10.000.000,00

VII. Финансирање

Активностите предвидени во оваа програма ќе се финансираат од Буџетот на Република Македонија за 2013 година.

Распределбата на средствата по Програмата ја врши Министерството за здравство квартално на извршителите на активностите, врз основа на доставени фактури и извештаи за реализација на активностите содржани во Програмата.

VIII. Извршители на Програмата

Министерство за здравство, Завод за здравствена заштита на мајки и деца, Универзитетска Клиника за гинекологија и акушерство-Скопје, Универзитетска клиника за детски болести - Скопје, Универзитетска клиника за уво, нос и грло - Скопје.

IX. Следење на реализација на Програмата (мониторинг и евалуација)

Надзор над спроведувањето на Програмата врши Министерството за здравство и по потреба поднесува Извештај до Владата на Република Македонија.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.41-9971/1-12
3 јануари 2013 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р Зоран Ставрски, с.р.

138.

Врз основа на член 16 ставови 2 и 3 од Законот за здравствената заштита („Службен весник на Република Македонија“ бр.43/2012 и 145/2012), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 3.1.2013 година, донесе

ПРОГРАМА ЗА ЗАШТИТА НА НАСЕЛЕНИЕТО ОД ХИВ/СИДА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА 2013 ГОДИНА

I. Вовед

Годишната програма за заштита на населението во Република Македонија од синдромот на стекнат недостаток на имунитет - ХИВ/СИДА за 2013 година ќе се

спроведе согласно со предвидените стратешки насоки на Националната стратегија за превенција од ХИВ/СИДА и препораките од организациите на Обединети Нации. Програмата ќе продолжи да финансира компоненти од Националната Стратегија за превенција од ХИВ/СИДА, кои досега не беа финансирани со Програмата за ХИВ/СИДА во Република Македонија, поддржана со Глобален Фонд за борба против ХИВ/СИДА, туберкулоза и маларија. Во исто време, Програмата ќе започне со финансирање на компоненти од Стратегијата за кои Република Македонија се обврзува да преземе дел од финансирањето на Програмата за ХИВ/СИДА во Република Македонија финансирана од Глобалниот Фонд за борба против ХИВ/СИДА, туберкулоза и маларија, пред се во делот на интервенциите насочени кон групите под најголем ризик.

II. Моментална состојба

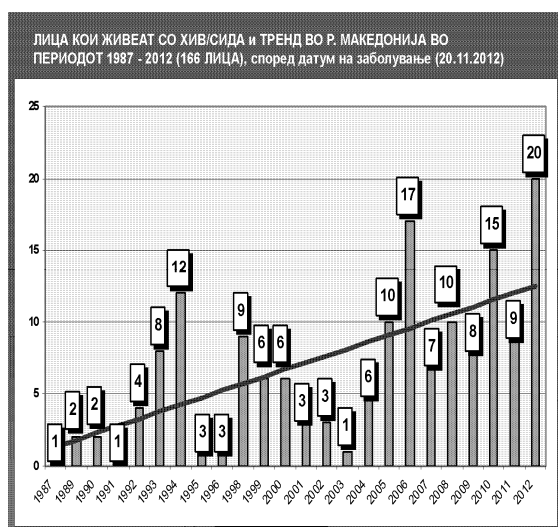
Стапката на преваленцата на ХИВ се задржа на ниско ниво во Република Македонија вклучувајќи ја и преваленцата помеѓу популацијата за која се смета дека е под најголем ризик. До декември 2011 година, вкупно 166 лица се регистрирани како случаи на ХИВ/СИДА. Од нив 43 се ХИВ позитивни а 123 имаат СИДА. Од вкупно 166 случаи 99 се преку хетеросексуален начин на трансмисија, 42 се МСМ, 11 ИКД, 6 хемофилија 5 мајка од дете и 3 непотврдени начини на трансмисија.

Во најголем дел од регистрираните случаи пријавиле дека се инфицирале преку хетеросексуален начин на пренос, од кои 123 се мажи а 43 се жени.

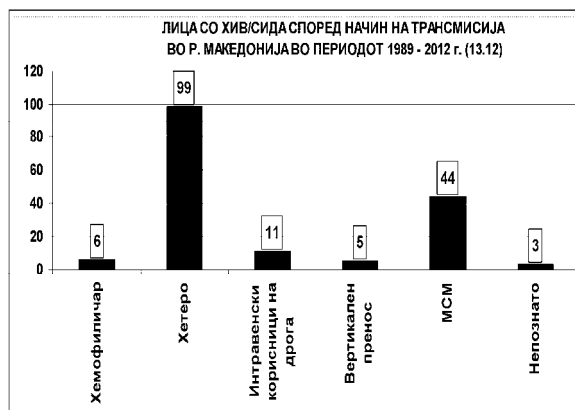
Веројатно е дека другите начини на пренос, како на пример, мажи кои имаат сексуален однос со мажи (МСМ) и интравенски корисници на дроги (ИКД) не се пријавуваат во целост. Повеќе од три четвртини од пријавените случаи (82%) се лица кои живеат во град и тоа 139 град и 27 село.

Две третини (65%) од сите случаи се кај лица на возраст од 20-39 години, односно во најпродуктивната возраст.

Графикон 1. Број на регистрирани случаи на ХИВ/СИДА (1987-2012)

Графикон 2. Начин на пренос на ХИВ/СИДА

Повеќе од една половина од случаите се пријавени во последните 7 години. Најверојатно е дека зголемиот број на регистрирани лица се должи и на зголемената достапност на службите за доброволно доверливо советување и тестирање (ДДСТ) во земјата воспоставени во 10-те Центри за јавно здравје или зајакнати преку грантот од Глобалниот Фонд за борба против СИДА, туберкулоза и маларија.

III. Цели на Програмата

Оваа програма ги структурира активностите според следните стратешки цели од Националната стратегија за превенција од ХИВ/СИДА и тоа:

- 1) Координација и развивање на капацитети;
- 2) Собирање и употреба на стратешки информации;
- 3) Превентивни стратегии и активности за целни групи и популации под најголем ризик;
- 4) Обезбедување на третман, грижа и психосоцијална поддршка на лицата кои живеат со ХИВ/СИДА.

1) Координација и развивање на капацитети

Координација и развивање на капацитети опфаќа задачи поврзани со планирањето на програмските активности: подготовка и избор на организации за имплементација на програмата и прибирање, анализа и одобрување на годишни работни планови со буџети на сите чинители кои ја имплементираат Програмата, како и нивно редовно следење и проценка во текот на целата година:

Имплементатори на задачите во оваа стратешка област се:

- Институтот за јавно здравје на Република Македонија;
- Центри за јавно здравје (Скопје, Тетово, Куманово, Охрид, Велес, Битола, Кочани, Струмица, Штип и Прилеп);

- Универзитетска Клиника за инфективни болести и фебрилни состојби;
- Комисија за ХИВ/СИДА.

2) Собирање и употреба на стратегиски информации

Собирање и употреба на стратегиски информации опфаќа задачи поврзани со прибирање и обработка на стратегиски информации врз основа на кои се имплементира програмата, како и за идно планирање на интервенциите во согласност со епидемиолошките и бихејвиоралните податоци:

Имплементатори на задачите во оваа стратешка област се:

- Единицата на Глобалниот Фонд за борба против СИДА, туберкулоза и маларија која е одговорна за развивање методологија, теренско истражување анализа на податоците и подготовка на извештаи, во соработка со Институтот за јавно здравје на Република Македонија и Институт за епидемиологија при Медицински факултет Скопје.

3) Превентивни стратегии и активности за целни групи и популации под најголем ризик и млади

Превентивни стратегии и активности за целни групи и популации под најголем ризик опфаќа задачи за превенција на ХИВ/СИДА помеѓу групите под најголем ризик и кај младата популација:

Задачи на јавните здравствени установи од кои дел ќе се реализираат во рамките на постоечките буџети на јавните здравствени установи:

- Вршење на доброволно и доверливо советување и тестирање (ДДСТ) на лица, со цел да се утврди инфекција со ХИВ вирусот;

- Испитување на носителство на ХИВ вирусот на пациенти по клиничка или друга епидемиолошка или медицинска индикација;

- Организација на предавања, семинари, стручни состаноци, трибини за епидемиолошката состојба и мерки за спречување и сузбивање на СИДА-та;

- Организација на советувања и семинари за здравствени работници за имплементација на општи и специфични мерки за превенција на ХИВ/СИДА-та во здравствени установи;

- Спроведување на стручни предавања во училиштата за превенција на ХИВ/СИДА и сексуално преносливи инфекции помеѓу младата популација;

- Инфо-линија за информации и превенција од ХИВ/СИДА, сексуално преносливи инфекции и ДДСТ;

- Дистрибуција на кондоми кај ризични целни групи и популации под најголем ризик и млади.

Имплементатори на задачите во оваа стратешка област се:

- Институтот за јавно здравје на Република Македонија;

- Центри за јавно здравје (Скопје, Тетово, Куманово, Охрид, Велес, Битола, Кочани, Струмица, Штип и Прилеп);

- Универзитетска Клиника за инфективни болести и фебрилни болести;

- Граѓански сектор кој е вклучен во програмата на Глобал Фонд.

4) Обезбедување на третман, грижа и психосоцијална поддршка на лицата кои живеат со ХИВ/СИДА

Обезбедување на третман, грижа и психосоцијална поддршка на лицата кои живеат со ХИВ/СИДА ги опфаќа следните задачи:

Задачи на Универзитетска Клиника за инфективни болести и фебрилни состојби:

- Набавка на антиретровирусна терапија за лицата кои живеат со ХИВ/СИДА и тестови за следење на ХИВ инфекцијата според доставените побарувања за терапија од Универзитетската клиника за инфективни болести и фебрилни состојби;

- Администрање на антиретровирусна терапија за лицата кои живеат со ХИВ/СИДА

- Психосоцијална грижа и поддршка на лицата кои живеат со ХИВ/СИДА и нивните семејства од страна на обучени советувачи.

Имплементатор на задачите во оваа стратешка област се:

- Клиника за инфективни болести и фебрилни состојби.

IV. Мерки кои треба да се преземат за подобрување на состојбите

Со цел да се задржи состојбата на ниска преваленција на ХИВ во земјата, потребна е континуирана имплементација на Националната Стратегија за ХИВ/СИДА во однос на предвидените работни планови. Активностите од овие планови треба да се финансиски поддржани од тековната апликација добиена од Глобалниот фонд за ХИВ/СИДА, туберкулоза и маларија 2012-2016 како и од оваа програма.

V. Потребни финансиски средства (обем, цена и вкупни средства) Табела 1

Бр.	Активност	Извршител	Кол ичи на	цена	вкупно
1.	Собирање и употреба на стратегии информации опфаќа задачи поврзани со собирање и обработка на стратегии информации врз основа на кои се имплементира програмата, како и за идно планирање на интервенциите во епидемиолошките и бихевиоралните податоци	- Единицата на Глобалниот Фонд која е одговорна за развивање методологија теренско истражување и анализа на податоците и подготвока на извештаи, во соработка со Институтот за јавно здравје на Република Македонија и Институт за епидемиологија	1	100.000,0 0	100.000,0 0
2.	Вршење на доброволно и доверливо советување и тестирање (ДДСТ) на лица, со цел да се утврди инфекција со ХИВ вирусот	- Институтот за јавно здравје на Република Македонија - 10 Центри за јавно здравје	100 1000	800,00 800,00	80.000,00 800.000,00
3.	Испитување на носителство на ХИВ вирусот на пациенти по клиничка или друга епидемиолошка или медицинска индикација	- Клиника за инфективни болести и фебрилни состојби - Институтот за јавно здравје на Република Македонија	100 100	800,00 800,00	80.000,00 80.000,00
4.	Дефинитивна лабораториска дијагноза за носителство на ХИВ за дефинитивна конфирмација	- Клиника за инфективни болести и фебрилни состојби - Институтот за јавно здравје на Република Македонија	20 20	2.500,00	100.000,00
5.	Инфо линија за информации и превенција од ХИВ/СИДА, сексуално преносливи инфекции и ДДСТ	Клиника за инфективни болести и фебрилни состојби			160.000,00
6.	Набавка на антиретровирусна терапија за лицата кои живеат со ХИВ/СИДА и тестови за следење на ХИВ инфекцијата	Клиника за инфективни болести и фебрилни состојби			5.000.000,00 1.000.000,00
7.	Психосоцијална грижа и поддршка на лицата кои живеат со ХИВ/СИДА и нивните семејства од страна на обучени советувачи	Клиника за инфективни болести и фебрилни состојби			240.000,00
8.	Спроведување на стручни предавања во училиштата за превенција на ХИВ/СИДА и сексуално преносливи инфекции помеѓу младата популација	10- Центри за јавно здравје	120	3.000,00	360.000,00
1-8	Вкупно				8.000.000,00

VI. Финансирање (извори на обезбедување на средствата – Буџет на Република Македонија донации и други извори)

Програмата ќе се реализира во рамките на обезбедените средства во Буџетот на Република Македонија за 2013 година, во износ од 8.000.000,00 денари. (Табела 2), за одредени активности наведени во табелата, додека дел од активностите и мерките ќе се реализираат во рамките на постоечките буџети на јавните здравствени установи.

Вкупните средства за реализација на програмата изнесуваат 8.000.000,00 денари.

За потребите на финансирањето на имплементацијата на Националната Стратегија за ХИВ/СИДА на Република Македонија, за фискалната година во 2013 се обезбедени средства од грантот подржан од Глобалниот фонд за ХИВ/СИДА, туберкулоза и маларија (Табела 2), според следната динамика на употреба на средствата:

Средства - донација за ХИВ/СИДА кои се обезбедени од страна на Глобален Фонд за борба против ХИВ/СИДА, туберкулоза и маларија - Табела 2

Човечки ресурси	28.323.000
Техничка помош	2.500.000
Обуки	2.775.000
Здравствени продукти и опрема	6.701.000
Лекови и фармацевтски продукти	8.000.000
Трошоци за набавки	96.000
Инфраструктура и опрема	2.500.000
Печатени и комуникациски материјали	6.000.000
Следење и проценка	4.364.000
Поддршка на клиентите	6.700.000
Планирање и администрација	4.508.000
Трошоци за канцеларија/Режиски трошоци	8.000.000
Останато	0
ВКУПНО за 2013 година денари:	80.469.000

VII. Извршители на Програмата

Извршители на оваа програма се: Министерството за здравство на Република Македонија, Комисијата за ХИВ/СИДА, Институтот за јавно здравје на Република Македонија, Центрите за јавно здравје, Универзитетската клиника за инфективни болести и фебрилни состојби, Институт за епидемиологија при Медицински факултет Скопје.

VIII. Доставување на Годишни извештаи и ровки

Распределбата на средствата по Програмата ќе ја врши Министерството за здравство, квартално на јавните здравствените установи извршители на активностите, врз основа на доставени фактури изготвени според приложените формати за изготвување на фактури со уредно пополнети извештаи за имплементација на активностите, поддржани со останати материјали (фотографии, аудио и видео снимки, написи, списоци на учесници, докази за извршена набавка, договори и друго).

IX. Следење на реализација на Програмата (мониторинг и евалуација)

Надзор над спроведувањето на Програмата врши Министерството за здравство и по потреба поднесува Извештај до Владата на Република Македонија.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Бр. 41-9972/1-12
3 јануари 2013 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р Зоран Ставрски, с.р.

139.

Врз основа на член 16 ставовите 2 и 3 од Законот за здравствената заштита ("Службен весник на Република Македонија", бр. 43/12 и 145/12), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 3.1.2013 година, донесе

**ПРОГРАМА
ЗА ПРЕВЕНЦИЈА НА КАРДИОВАСКУЛАРНИ
БОЛЕСТИ (КВБ) ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
ЗА 2013 ГОДИНА**

ВОВЕД

Болезните на срцето и крвните садови претставуваат голема, хетерогена група на заболувања и водечка причина за смрт во Република Македонија. Ишемичната болест на срцето со своите четири клинички форми - ангина пекторис, акутен инфаркт на миокардот, ненадејна срцева смрт и ишемична кардиомиопатија, е најчеста болест од оваа голема група на заболувања, а настанува како последица на атеросклероза во коронарните артерии. Од посебен интерес и значење се и цереброваскуларните болести, особено цереброваскуларниот инфаркт, субарахноидалното, интрацеребралното и друг вид крвавење кои се вбројуваат во десетте најчести причини за смрт на населението.

МЕРКИ И АКТИВНОСТИ

I ПРЕВЕНЦИЈА ОД КВБ:

1) Едукација на населението која подразбира сеопфатна и координирана акција на повеќе фактори на општествената грижа за здравјето со следните мерки:

- Спроведување едукативни предавања во основните и средните училишта за значењето на исхраната, квалитетна исхрана и пушењето

- Промоција и имплементација на физичката активност кај децата, адолесцентите, возрасните и стари лица;

- Промоција и имплементација на физичката активност кај луѓето без клинички знаци од кардиоваскуларни заболувања

- Изработка на промотивен материјал за намалување на пушењето, здрава исхрана и физичка активност

- Изработка на Национална Програма за исхрана и физичка активност на децата во предучилишните и училишните установи (деца на возраст до 15 год), која ќе се имплементира на локално ниво.

- Контрола за доследно спроведување на програмата за физичко воспитување во училиштата од страна на Државниот просветен инспекторат и Агенцијата за спорт и млади

- Промоција и имплементација на физичката активност во секојдневниот живот на населението.

- Поттикнување на работодавачите да обезбедат простор за подобрување на физичката спремност на вработените (простории во кои би се изведувале физички активности со цел подобрување на здравјето и намалување на стресот)

2) Едукација на здравствените работници и соработници со следни мерки:

- Соработка со МЛД за изработка на анкетни листови за ризиците од КВБ кои ќе бидат дистрибуирани до матичните доктори

- Едукација на избраните доктори во врска со проценката на ризиците од КВБ

- Анализа на анкетните листови и утврдување на критични точки за подобрување на здравствениот статус на населението од страна на Институтот за јавно здравје и Заводите за јавно здравје

3) Спроведување на програма за рано откривање на лица со зголемен ризик и превентивни мерки во согласност со националните насоки за хипертензија и нивно вклучување во системот на здравствена заштита.

4) Скрининг на кардиоваскуларните заболувања кој ќе се однесува на биолошки фактори на ризик: дебелина, хипертензија, дијабет и дислипопротеинемиија.

Скринингот се врши на примарно ниво и за негово спроведување одговорен е избраниот лекар.

Скрининг на дебелината, дислипопротеинемиија и заболени од хипертензија се спроведува во рамките на редовни систематски прегледи за деца и возрасни, а скрининг за дијабет тип 2 се спроведува во согласност со препораките на клиничките упатства.

Скрининг на младите спортисти кој се врши во рамките на редовни медицински прегледи на спортистите.

Селективен скрининг на лица од прв степен на сродство за фамилии чиишто машки членови страдаат од кардиоваскуларните заболувања (> 55 години за мажи, > 65 години за жени), ќе се спроведува еднаш на секои пет години, како и селективен скрининг на лица од прв степен на сродство за фамилии чиишто членови заболеле од фамилијарна дислипопротеинемиија.

5) Обезбедување на предуслови за рано откривање и дијагностицирање на пореметувањата на липидниот метаболизам, на сите нивоа на здравствена заштита а според планираниот обем на дијагностички процедури;

- да се направи регистар на пациентите со најтешки форми на генетска условена хиперлипопротеинемиија поради планирање средства за нивно лекување, односно следење на очекуваните пореметувања на луѓето со крвно сродство до 2015 година.

6) Координација на општествени акции на локално ниво за промоција на пешачењето и обезбедување на пешачки зони, како и употреба на велосипеди и обележување на велосипедски патеки

II ПОДОБРУВАЊЕ НА ПРЕДБОЛНИЧКОТО И БОЛНИЧКОТО ЛЕКУВАЊЕ НА ПАЦИЕНТИТЕ СО КАРДИОВАСКУЛАРНИ БОЛЕСТИ

Предхоспиталната кардиолошка здравствена заштита има значително влијание врз ефикасното згрижување на пациентите со акутен коронарен синдром, а најдобри резултати во лечењето на миокарден инфаркт се постигнуваат со ЦТ елевација, доколку, после поставувањето на дијагнозата, терапијата е дадена во рамките на првите 1-3 часа, по принцип "што порано, толку подобро."

Мерки и активности:

1. континуирана обука на персоналот која е потребна за рано откривање на кардиоваскуларните заболувања (примарна здравствена заштита и итна медицинска помош);

2. ефикасно згрижување на пациентите во согласност со територијалната припадност (најблиска здравствена установа)

3. стандардизација на опремата на теренот за да им помагаат на пациентите со акутен коронарен синдром;

4. телекомуникациски систем помеѓу тимот за итна медицинска помош и болниците

5. Обука за ракување со дефибрилатори, согласно Член 96 од Законот за здравствената заштита, (Службен Весник на Република Македонија број 43/12) произлезе обврската сите државни органи, правосудните органи, трговските друштва кои имаат повеќе од 100 вработени, хотелите со капацитет над 100 легла, единиците на локалната самоуправа задолжително да организираат здравствен пункт како внатрешна организациона единица, обезбеден дефибрилатор и најмалку пет обучени лица за ракување со дефибрилатор.

Подобрувањето на болничката здравствена заштита подобрувањето ќе биде насочено кон превемање на следните мерки и активности